

HABENT SUA FATA LIBELLI III. „RÉGIKÖNYVES” SZAKMAI NAP

Harmadik alkalommal rendezték meg Budapesten az Egyházi Könyvtárak Egyesületének „régikönyves” szakmai napját *Habent sua fata libelli* címmel 2019. május 8-án. A találkozónak ezen a napon az MTA Könyvtár és Információs Központ második emeleti – csodálatos, a Dunára és a budai várra néző panorámával rendelkező – konferenciaterme adott helyet. Könyvtárunkból kolléganőmmel, Gyarmatiné Gyöngyivel ketten érkezünk, hogy meghallgassuk az előadásokat, új ismereteket és ötleteket szerezzünk. Gyöngyi rendszeres résztvevője a szakmai rendezvényeknek, míg én csak nemrég, alig másfél éve kapcsolódtam be. A reggeli regisztrációnál derült ki – egy olvasatlanul maradt levelem miatt –, hogy felkértek ennek a beszámolóinak a megírására, aminek természetesen örömmel és szívesen teszek eleget.

A szakmai napot, aminek középpontjában idén a protestáns gyülekezeti és iskolai könyvtárak állnak, Ásványi Ilona elnök asszony barátságos köszöntője, bevezetője nyitotta meg. Visszautalt a szakmai nap címére – a II. században élt Terentianus szállóigévé vált mondására –, hogy a könyveknek nemcsak tartalmuk, hanem mint fizikai produktumként is megvan a maguk sorsa, története. Gondolhatunk itt az egyházi gyűjtemények 1945, 1950 utáni sorsára, másrészt a könyveinkhez, gyűjteményeinkhez szorosan kapcsolódó személyek életútjára. Ugyanígy különleges lehet egy-egy könyv fizikai valójában, tartalmában, hatásában is.

A köszöntő után elsőként a „*Tegyétek boldoggá az embereket!*” *Együttműködés intézmények és könyvtárosok között* című előadást hallgathattuk meg. Kőszeginé Tóth Judit a sárospataki Szent Erzsébet Házat (valaha itt állhatott az Árpád-házi királynők udvarháza) és a benne található Római Katolikus Egyházi Gyűjtemény fél évszázados történetét mutatta be, amelynek létrejötté

szorosan összefonódik Kuklay Antal atya nevével. Ezután a Szegedi Tudományegyetem Klebelsberg Kuno Könyvtárának munkatársa, Farkas Katalin vette át a szót, akit korábban Monok István keresett meg, hogy vállalná-e a sárospataki régi könyves állomány feltárását. Ezt 2016-ban az állomány felmérésével kezdték meg. Az állományról készült fényképek alapján az azonosítás és a katalogizálás Szegeden zajlott, de pl. 2018-ban a nehezen azonosítható könyvek, kolligátumok esetében a helyszínen, Sárospatakon is folyt a munka. Emellett vizsgálták a régi könyves gyűjtemény történetét pl. a possessor bejegyzések, tanulmányok, helytörténeti kutatások által. A teendők még nem értek véget, befejezésre vár a muzeális könyvek katalogizálása, hátra van még az országos nyilvántartásba vétel és egy nyomtatott katalógus megjelentetése is a tervek között szerepel. Az előadás végén elhangzott, mennyire fontos egy ilyen munka elvégzéséhez, hogy a könyvtáros megkapja a vezetők támogatását is.

Másodjára a *Baksay Sándor Református Gimnázium és Általános Iskola újjászervezett muzeális könyvtárának bemutatása* következett. Egy részletes és tartalmas történeti előadást hallgathattunk végig *Szolnoki Attilánétól* a kunszentmiklósi intézményről. Elmondta, hogy egy kicsi város, kicsi könyvtárának is lehet egy nagyon gazdag gyűjteménye, és ezeket az értékeket igyekeznek az iskolai oktatásba is bekapcsolni. Az egyik ilyen lehetőség például a magyar órák keretében bemutatni azt az eredeti dokumentumot, amit a tankönyvben csak fotón láthatnak a diákok.

Harmadik előadónk *Kádárné Zsoldos Edit* volt, aki a *hódmezővásárhelyi református gyűjtemények – megőrzés, feltárás, lehetőségek...* címmel tartott előadást. Mint, ahogy a cím is utal rá, több gyűjteményt (Parókiális könyvtár, Szőnyi Benjámin Református Általános Iskola könyvtára, Aranyossy Ágoston Református Óvoda és

Általános Iskola könyvtára és a Bethlen Gábor Református Gimnázium és Szathmáry Kollégium Könyvtárai) mutatott be a kollégáknak. Beszélt mind a pozitív, mind a negatív tapasztalatokról, az eddig elért eredményekről, a gyűjteményekben rejlő lehetőségekről. Az intézmények történetéről, helytörténeti kapcsolódásairól. További Sándy Gyuláról, aki Hódmezővásárhelynek több épületet tervezett, köztük a gimnáziumot, amelynek az eredeti terveiben ott szerepel a könyvtár, ahol az napjainkban is megtalálható. Több képet láthattunk ezekről a tervekről és az eredeti 1896-os építési naplóról. Szót ejtett még azokról a kincsekről is, amelyek az elmúlt évek feltárásai során kerültek elő, valamint a szoros együttműködésről a levéltárosokkal, a helyi múzeum munkatársaival.

A délelőtti előadások zárásaként *Dr. Schmelcz-Pohánka Évától* egy érdekes előadást hallgathattunk meg a misekönyvek „életéről” *A Pécsi Missale két kiadásának fennmaradt példányai és helyi jelentőségük* címmel. A könyvtáros, „akinek nincs könyvtára” – jellemezte magát bevezetőjében, utalva arra, hogy most zajlanak a könyvtár helyének kialakítási munkálatai. Megismertetett bennünket Mátyás királynak a magyar misekönyvek születésére vonatkozó rendeletével, majd magával a pécsi misekönyvek egyedi sajátosságaival. A misekönyvnek mindkét kiadása Ernuszt Zsigmond püspök megrendelésére készült Bázelen (1487) és Velencében (1499). Az utóbbi kiadásnak három pergamen- és egy papír példánya Pécsen, Pannonhalmán és az OSZK-ban lelhető fel. 2009-ben adták ki a misekönyv faksimile kiadását, a meglévő eredeti példányok alapján. Szerencsére mindegyik-

ből más-más rész hiányzott, így született meg az egyetlen hiánytalan példány.

Az ebédszünet előtt Bán Magdolna, a kecskeméti református gyűjtemény vezetője örömet fejezte ki, hogy ezen a szakmai napon a kis református gyűjtemények is lehetőséget kaptak a bemutatkozásra.

A büfébéd ideje jó alkalom volt az ismerkedésre, barátkozásra, kötetlenebb véleménycserére a régi és új tagok között. Ezt követően a délutáni szekcióban újabb négy előadás meghallgatására volt módunk.

Először a csurgói református gimnázium gyűjteményében található *Sárközy István könyvtárát* mutatta be *Violáné Bakonyi Ibolya*. Sárközy István mecénásként, irodalompartoló könyvgyűjtőként beszerezte kortársai irodalmi műveit, de maga is tevékeny író, költő volt. Bár szétszórva, de az iskola nagykönyvtárában 1700 kötetes gyűjteménye ma is megtalálható. Annak ellenére, hogy a könyvek nincsenek együtt kezelve teljesen feltárt. Érdekes volt megtudni, hogy Sárközy minden könyvét elolvasta és azokat különféle sokszor humoros, csipkelődő bejegyzésekkel látta el. Emellett komoly rendszerező tevékenységet folytatott, könyveiről katalógusokat készített. Ezek alapján arra is van lehetőség, hogy a gyűjteményt az eredeti polcelrendezés szerint rekonstruálják.

Ezt követően *Dr. Krisch András* lendületes, humorral kísért gyűjteménytörténeti előadása következett *Fél évezred kincsei. A Soproni Evangélikus Könyvtár története* címmel. Beszélt a reformáció és Sopron történetéről, a könyvtár alapításáról és annak történetéről. Az 1660-as években, I. Lipót uralkodása alatt a könyvtár létrehozásában

kezdeményező szerepet játszott Zuana Péter polgármester (1651–53, 1657–63) és Lang Mátyás lelkész (1622–1682). Alapítástól fogva a könyvtár adományok, hagyatékok és vásárlások útján gyarapította egyre tekintélyesebb állományát. Kezdetben a Szent Mihály templomban, lelkészi dolgozószobában helyezték el az állományt, de magánházakban is őrizték a gyűjteményt, amikor a templomokat elvették a gyűlekezettől. 1825-ben elkészült a Lyceum új épülete, ekkor a gyűlekezeti könyvtárat egyesítették az iskolai könyvtárral. Az államosításakor a gyűlekezeti könyvtárat ismét szétválasztották, a teológiai témájú könyvek újból változatos tárolási helyekre kerültek (sekrestye, hívek lakásai, templomtorony). A könyvtár 2015-ben került a gyűjtemények többi egységével (múzeum, levéltár) a gyűlekezeti házba. Az állomány legrégebbi kötete egy színekkel, ékes iniciálékkal díszített kéziratos Veronai Biblia 1394-ből.

A délután harmadik előadásának címe *Könyveken túl – Járjunk nyitott szemmel. Kiss Ákos* arról beszélt, hogy az is a feladatunk, hogy foglalkozzunk a könyvtárakban található műtárgyakkal, vegyük észre őket. Gazdag képi anyaggal illusztrált és statisztikai adatokkal kiegészített prezentációban mutatta be a kecskeméti református egyházközség gyűjteményében található műtárgyakat. Betekintést nyerhettünk Dr. Szij Rezső művészeti, Dr. Irányi Béla néprajzi- és térkép, valamint numizmatikai gyűjteményébe. Ezt követően arról a három ismerős kérdéssel beszélt, amelyek minden gyűjtemény életében jelen vannak: „Honnan jöttünk? Hol vagyunk? Hová tartunk?”. A gyűjtemények sokáig külön voltak elhelyezve, majd 2012-ben jött egy váratlan, gyors költözés, ami keveredést okozott, ugyanakkor elkezdődött a numizmatikai gyűjte-

mény fotódokumentációja. Rövid- és középtávú terveik közt szerepel a nyilvántartások elkészítése, megfelelő állományvédelem és a hozzáférhetőség kialakítása.

A szakmai nap befejező előadást *Baranya Péter* tartotta *Muzeális könyvhagyatékek rekonstrukciója és állományvédelmi beruházások a Piarista Központi Könyvtárban* címmel. Elmondta, hogy a könyvtár 2011-ben költözött a jelenlegi helyére, ekkor volt lehetőség különválasztani a modern és a muzeális könyveket. Bemutatta a raktározási megoldásait, majd beszélt az aktuális, állományvédelmi szempontból időszerűvé vált gépészeti felújításról. Megismerhettük az okokat, a felmerülő problémákat, és az ezek megoldásához kapcsolódó feladatokat. Kiderült, hogy sokszor a klímás cégek sincsenek felkészülve a könyvtári környezetre, a párasítás fontosságára. Képek formájában ízelítőt kaphattunk a felújítás folyamatáról, illetve a felújítás utáni szép állapotokról, ötletes megoldást az eddig használaton kívüli mély ajtónyílások speciális, zárható könyvszekrényként való hasznosításáról. Előadása zárásaként arról beszélt még nekünk, hogy két műzeumi gyűjtemény, a Bajtay Antal és Studium generale rekonstrukciója után kiállítás keretében megtekinthető a megújult könyvtári környezetben.

Mint ahogy a délelőtti, úgy a délutáni szekció után is lehetőség volt kérdéseket feltenni, hozzászólni az előhangzottakhoz, végül a zárszóra került sor. Köszönjük az előadónak, hogy változatos előadásai révén újabb ismeretekkel gazdagodhattunk. A szervezők munkájáért is kifejezzük hálás köszönetünket, hogy ez a tartalmas szakmai nap megvalósulhatott.

Somogyi Péter
Debrecen-Nyíregyházi Római Katolikus
Egyházmegyei Levéltár és Könyvtár